

Waarin wij Ralph in Breydel's woning ontmoeten en kennis maken met Pieter De Coninc.

In dien tijd zag eene stad, zelfs eene rijke gemeente als Brugge, er geheel anders uit dan tegenwoordig. In oude wijken van Antwerpen, Gent, Brugge, Iperen, bemerkten we nog nauwe, onregelmatige straten. En deze geven ons een gedacht van den aanblik eener middeleeuwsche stede. Ieder bouwde toen, gelijk hij verkoos. Hier en daar waren boomgaarden, weiden, eigenlijke hofsteden binnen de muren. Het plaveisel liet nog veel te wenschen over, en de modderpoelen, de kuilen en vuilnishooopen, waren des te gevaarlijker, daar men nog geen straatverlichting kende. Slechts de voorname gebouwen en de woningen der grooten had men van steen opgetrokken. De meeste huizen waren van hout en met een strooien of rieten dak gedekt. Temeer omdat 't bluscmaterieel weinig of niet beteekende, gebeurde het soms, dat eene gansche stad door 't vuur vernield werd.

Breydel's woning was echter van steen. De deken behoorde tot een welstellend geslacht en verkeerde met de deftigste lieden van Brugge. Zijne zeden staken zeer gunstig af bij die van vele tijdgenooten. Maar als de hoofdman van 't beenhouwersgilde, in zijn gevoel van Klauwaart en Vlaming gekwetst werd, liet hij zich meermalen vervoeren tot daden, welke hij in kalmen toestand niet zou gepleegd hebben. Al mocht Jan Breydel tot een der treffelijkste poorters van Brugge gerekend worden, toch beminde hij den werkenden man. En 't deed zijn harte pijn, wanneer hij zag, dat de arbeider verdrukt en uitgebuit werd.

Vele voorname inwoners der stad, door 't werk rijk geworden, blikten uit de hoogte op 't gewone volk neer. Ze meenden van edeler bloed te zijn en heulden met de Franschgezinde edellieden tegen den nederigen

Vlaming. Juist als tegenwoordig bij vele verblinde landgenooten, moest alles van Frankrijk nageaapt worden : Fransch in de taal, Fransch in kleedij, Fransch in manieren, Fransch in de opvoeding hunner kinderen. En ook Fransch in de behandeling hunner werklieden !

Vlaanderen dreigde daardoor zijne kracht te verliezen. Jacob van Maerlant, de dichter, die nu op zijn doodsbed lag, had dit gevaar begrepen. En hij waarschuwde tegen de verfransching van zijn volk. De geleerde griffier ¹⁾ van Damme streed voor de verheffing der burgers en hekelde de baatzucht en den hoogmoed der edelen en rijke poorters.

Velen luisterden naar Maerlant's stem. Ook Jan Breydel. De deken der beenhouwers, die Maerlant zeer vereerde, voelde in zijn binnenste den drang het volk te beschermen — en tegen de onrechtvaardige heeren — en dus ook tegen de vreemde overheerschers. Hij kon geen verdrukking dulden. Vlaanderen moest een vrij gewest zijn, vrij voor de grooten niet alleen, doch ook voor de kleinen.

En al woonde Breydel in een schoon huis, in eene deftige straat, zijn harte klopte warm voor hen, die door hun ijver, door hun arbeid, door hun zweet, meewerkten tot de grootmaking van 't dierbaar vaderland.

* * *

Breydel's echtgenoot zat angstig in de woonkamer. Ze was eene schoone, blonde vrouw, met een innemend gelaat. Hare blauwe oogen werden nu verduisterd door gemoedsonrust. Geen wonder, haar man was nog niet thuis en de avondklok had reeds lang geluid. Wat beteekende die afwezigheid ?

Hare kinderkens sliepen als rozen. Ze hadden ook op vader gewacht, vader, die met hun speelde en ravotte, maar de vaak was gekomen. De vuistjes in de oogen drukken om den slaap te verdrijven, had niets gebaat en nu verkeerden ze in 't droomenland, de arme kleinen, wier brave vader opgesloten zat in een donker hol van een somber kasteel.

Een jongeling hield de benauwde vrouwe gezelschap en deed zijn best, om haar gerust te stellen.

Hij was geen zoon, doch moest tot Breydel oom zeggen. Men aanzag hem voor een wees, ofschoon niemand 't graf zijns vaders wijzen kon. Zijn moeder rustte sedert vier jaar op den doodenakker rond de O. L. Vrouwe kerke. Het arme schepsel was van verdriet gestorven na de spoorlooze verdwijning van haar echtgenoot. Breydel had zich dan over haren eenigen zoon ontfermd en deze — Arnold heette hij — was thans een flinke, kloeke jonkman van achttien jaren. Hij werd beschouwd als een kind van den huize.

1) Griffier, stadsklerk, komt overeen met onzen stadssecretaris.

— Wat moet ik doen ! riep vrouw Breydel angstig uit. Jan zou vroeg terug zijn, zoo zei hij zelf, en nu is 't nacht.

— Och moei, hij heeft zich misschien opgehouden te Damme. De griffier, Jacob van Maerlant, wordt overmorgen begraven. Wellicht moet oom 't een en ander bespreken. Hij was altijd een vriend in de woning van den overledene.

— Hij zou mij nieuws gezonden hebben. Ach ! ik heb een slecht voorgevoel ! 't Zijn zulke beroerde tijden ! Uw vader, Arnold, vertrok ook gezond en wel op een namiddag en nooit keerde hij terug. Uwe arme moeder kwijnde weg sedert dien. En ook ik zou 't besterven, moest Jan spoorloos verdwijnen ! Ach, mijne arme kinderkens !

Tranen biggelden de vrouw over de wangen.

Arnold stond op.

— Wat gaat ge doen ? vroeg zijne tante.

— Oom zoeken !

— Maar waar ? Ja waar ?

— Hij is naar den zeekant gegaan. Hij wilde schapen koopen op de hoeve van Wauters.

— 'k Weet het wel ! Ha ! dien Wauters vertrouw ik niet. Hij is eens hier geweest. Dat valsch gelaat joeg me schrik aan.

— Doch waarom zou de rentmeester oom kwaad berokkenen ? Hij is al blij, dat wij schapen koopen van hem.

— De man is slecht ! Maar ja, waarom zou hij mijn echtgenoot ook onheil doen ? Jan is ieders vriend. Ik weet niet, wat ik zeg. Ik denk eveneens aan die ruwe Franschen.

— Laat mij naar de zeekust gaan ! Ik zal bij Ralph, den herder, aankloppen. Hem ken ik zeer goed, want ik heb oom dikwijls naar die streek vergezeld. Ralph is een brave ouderling. Waarschijnlijk zal hij inlichtingen kunnen geven.

— Nu nog naar ginder ! 't Is nacht, Arnold.

— O ik ben niet vervaard ! Mogelijk ontmoet ik oom langs de baan. Dan heeft hij gezelschap. Wil ik moei Maria vragen, bij u te komen ? Op dit oogenblik werd er op de deur geklopt.

— Godlof daar is hij ! riep vrouw Breydel, verheugd opspringende. De jongeling was reeds naar voren gesneld. Haastig opende hij.

— Oom, oom... ! Maar de woorden bleven op de lippen. 't Was zijn oom niet, die gejaagd binnentrad.

Arnold bleef kalm.

— Wie zijt gij ! vroeg hij op doffen toon. Als ge slechte tijding brengt, zeg ze mij dan... spaar de vrouw van den deken !

Maar Breydel's echtgenoot was reeds bij de deur.

— Ach... H. Anna !... 't Is Jan niet !... Er is een ongeluk gebeurd...

En luide weende ze.

— Bedaard, bedaard ! onderbrak Ralph, want hij was de late bezoeker. Kom, we zullen binnengaan.

— Is mijn man dood ? vroeg de vrouw op heftigen toon. Zeg mij alles... spreek dan toch om den wille van...

— Neen, de deken leeft, viel de herder haastig in.

— Stervend dan ?

— Ook niet. Gezond als een visch. Springlevend.

— Maar wat is er dan gebeurd ? kreet Arnolds tante, den schaper driftig bij den arm vattende. Wilt ge mij nog langer martelen ?

— Vrees niets ! Ik breng u tijding van uw echtgenoot, die heden avond niet komen kan, om eene zeer gewichtige reden.

— Ziet ge wel, moei, dat ik juist geraten heb ! Deze man is Ralph, de brave herder. Kom binnen Ralph, ge zult wel vermoeid wezen.

Inderdaad, de grijsaard wankelde op zijne beenen. Hij had zich dien dag ingespannen, hij had avonturen beleefd, veel te heftig, te ingrijpend voor een man van zijne jaren. Een stalen wil alleen was in staat geweest hem recht te houden. Nu viel hij doodsbleek en rillend van de koorts op een stoel neer.

— Waar hebt ge mijn echtgenoot achtergelaten ? vroeg Breydel's gade.

— De deken vertoeft thans op 't kasteel te Syssele, antwoordde de herder.

— Te Syssele ! riepen de anderen, beiden evenzeer verwonderd.

— Maar de heer van Syssele is een Leliaart ! kreet vrouw Breydel. Zeg, kerel, spot ge met mij ! Spreek op, waar is Jan ? Vertel toch... ik ben sterk... ik kan alles hooren !

Met vlamme oogen bezag ze den grijsaard.

— Welnu, luister dan, hernam deze, 't Geval is niet erg ; de deken is een gevangene in het slot !

De vrouw slaakte een luiden gil.

— Ach, Jan ! gevangen... in de handen van een valschen Leliaart... nooit zie ik hem meer terug... onze arme kinderkens !

En ze begon overvloedig te weenen.

Arnold balde de vuisten.

— Ik vlieg heen ! schreeuwde hij verontwaardigd. Op alle deuren van de woningen der beenhouwers zal ik bonsen... 't geheele gilde moet

weten, welk een hoon hun hoofdman heden geschiedde. En morgen is 't kasteel van Syssele een rookende puinhoop.

— Breydel's bloed, mompelde Ralph goedkeurend. Waren alle Vlamingen zoo ! En toch, vervolgde hij luider, deugt uw plan niet. Zijn de Vlamingen thans meester in Brugge ?

— Helaas ! Maar voor Breydel zullen de beenhouwers alles wagen.

— 'k Weet het, jongen, 'k weet het ! Doch de Franschen zouden uwe daad als oproer aanzien.

PIETER DE CONINC

— Moet mijn oom dan als een roover in een donker hol blijven ? vroeg Arnold heftig.

— Ben ik herwaarts gekomen, om den deken aan zijn lot over te laten ? hernam de ouderling. Och, waarlijk 't geval is zoo erg niet, mits wij in stilte en met kalmte handelen.

— Wat moet ik dan doen ? vroeg de jongeling.

— O, geef ons raad, of ik besterf het ! kloeg zijne moei.

— Heeft Breydel een wijzen vriend ?

— Pieter de Coninc, de deken der wevers, antwoordde de vrouw.

— Welnu, ontbiedt hem ! De Coninc zal zeggen, hoe wij moete handelen. Verzinnen eer wij beginnen, hoor ! En wie niet sterk is, moet slim zijn. List vermag soms meer dan moed.

— Ik snel naar De Coninc's huis, zeide de jonkman.

— Gij zult hongerig zijn ! sprak de vrouw tot Ralph. Vergeef mij mijne onwellevendheid, brave man ! Ik ben wel zelfzuchtig.

— Let niet op mij, ik heb dikwijls moeten vasten, want mijn baas zal zich niet arm geven. Nu aan een kant is dat zeer gemakkelijk. Een mensch wordt alles gewoon ; en hij kan het zoover brengen, dat hij door zijn buikriem wat vaster te snoeren, meent aan een koningstafel gezeten te hebben. Wij moeten nu al onze aandacht schenken aan uw echtgenoot.

— Arme, arme Jan ! Maar hoe is dat onheil toch geschied ?

Ralph vertelde beknopt het gebeurde.

— Zoo is mijn man nu altijd. Hij kan geen onrecht verdragen.

— De deken heeft een edel hart. Wij, arme lieden, die op stroo slapen en dikwijls niets beters dan eene drooge korst onder den tand krijgen, wij zijn hem dankbaar voor zijne bescherming. Mannen als hij zullen ons aanvoeren, als wij straks strijden voor vrijheid en recht. Wees toch niet zoo bedroefd, uw echtgenoot zal vrij komen !

— Wie weet, doodt die valsche Leliaart hem heden avond niet ! kermde de vrouw, die zich duizend angstige vragen stelde.

— Neen, neen ! wedervoer de herder. Zooiets zal de heer van Syssele niet durven. Wees zeker, dat hij nog een schijn van recht aan de zaak geeft, al was 't maar door den deken als een oproerling over te leveren aan de Franschen.

— Maar dan is hij zeker verloren !

— Wees gerust, zoover zullen wij het niet laten komen ! Breydel moet uit den kerker verlost worden, voor de Franschen hem vast krijgen !

Ralph deed zijn best om de vrouw te troosten.

Een kwartier later kwam Arnold terug. Pieter de Coninc vergezelde hem. De deken der wollewevers was een kleine man ; hij bezat slechts één oog, maar dat fonkelde voor twee. De Coninc kon niet roemen op rijkdom ; integendeel hij was arm. Maar door zijn verstand en zijne wel-sprekendheid, zijn stalen wil en zijn moed, oefende hij een grooten invloed op het volk uit. Ook Breydel luisterde altijd met eerbied naar den ouderen ambtgenoot. Hij en De Coninc waren vrienden. Zooals hunne beelden te Brugge vereenigd zijn, zoo moeten we ons die twee ook voorstellen : één van zin.

— 't Is wreed, niet waar ! riep vrouw Breydel den binnentredende tegemoet. Arnold heeft u zeker alles verteld.

— Kalm, kalm, antwoordde de eenoogige man. Morgen is uw echtgenoot vrij. Ah ! dat is zeker de boodschapper ? vervolgde hij, zijn blik op den schaper vestigende. Verhaal mij eens uitvoerig, wat er gebeurd is.

Bedaard luisterde De Coninc naar Ralph's verslag.

— Vriend Breydel is te haastig geweest. 't Was de schuld van zijn oprecht karakter. Een heer van Syssele noemt men edel ; hij is het door geboorte alleen, maar Jan bezit een edel harte en dat heeft meer waarde. Nu moeten wij een middel uitzoeken, om hem uit dat roovershol te halen.

— Wil ik de beenhouwers bijeenroepen ? vroeg Arnold driftig.

— Neen, neen, te veel volk kan Breydel's zaak slechts nadeelig zijn. Laat mij een wijle gerust en gij herder, leg u te bed ! Gij zijt ziek.

Inderdaad Ralph rilde op zijn stoel. De brave grijsaard spande alle krachten in, om recht te blijven. Maar de deken der wevers liet zich niet misleiden.

— Let toch niet op mij. Mijn vel deugt zelfs niet meer om het over een trommel te spannen. Er is aan mij geen greintje verloren.

— Arnold geleid dien goeden man naar de gastkamer. Hij heeft zijne rust wel verdiend, zei de vrouw.

En al stribbelde de herder ook tegen, hij moest gehoorzamen, nadat de echtgenoot van den deken hem een opwekkenden drank bereid had.

— En gij vriendinne, ga ook ter ruste ! vervolgde Pieter tot Breydels gade.

— Wat, ge wilt mij doen slapen, als mijn Jan in gevaar verkeert !

— Vertrouw op mij !

De Coninc hield aan en eindelijk voldeed Arnolds moei aan zijn verzoek. Maar de slaap bleef verre van hare sponde.

Intusschen beraamden de wevershoofdman en de jongeling plannen tot verlossing van den fieren Klauwaart.

A. HANS

GROENINGHE

PENTEEKENINGEN VAN EMIEL WALRAVENS

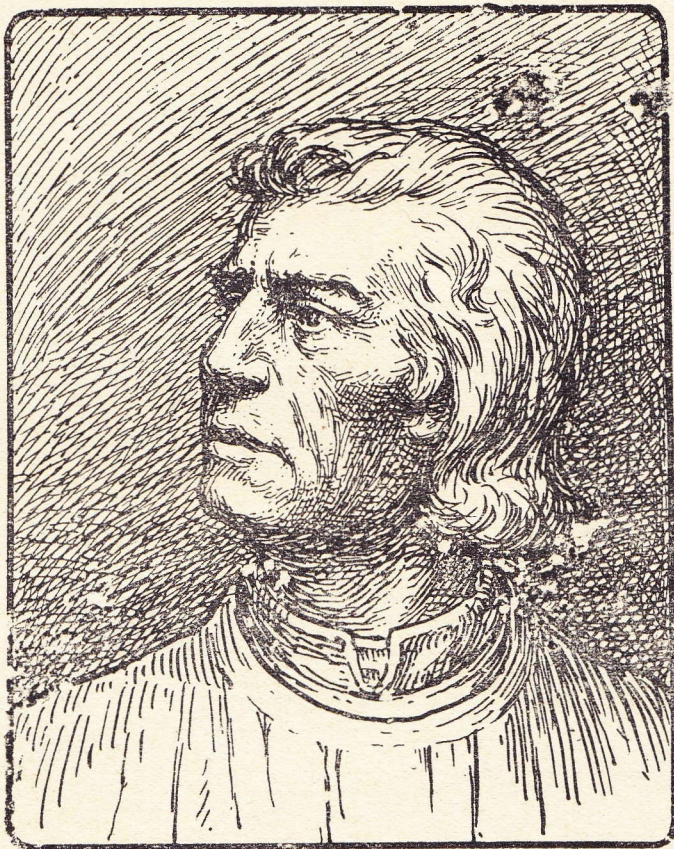

TWEEDE DRUK

*« Gij zult uw vaderland beminnen,
en zijn taal en zijn roem, »*

(H. CONSCIENCE.)

L. OPDEBEEK, -- UITGEVER -- ANTWERPEN

PIETER DE CONINC

— Welnu, ontbied hem! De Coninc zal zeggen, hoe wij moeten handelen. Verzinnen eer wij beginnen, hoor! En wie niet sterk is, moet slim zijn. List vermag soms meer dan moed.

— Ik snel naar De Coninc's huis, zeide de jonkman.

— Gij zult hongerig zijn! sprak de vrouw tot Ralph. Vergeef mij mijne onwellevendheid, brave man! Ik ben wel zelfzuchtig.

— Let niet op mij, ik heb dikwijls moeten vasten, want mijn baas zal zich niet arm geven. Nu, aan een kant is dat zeer gemakkelijk. Een mensch wordt alles gewoon; en hij kan het zoover brengen, dat hij door zijn buikriem wat vaster te snoeren, meent aan een koningstafel gezeten te hebben. Wij moeten nu al onze aandacht schenken aan uw echtgenoot.

— Arme, arme Jan! Maar hoe is dat onheil toch geschied?

Ralph vertelde beknopt het gebeurde.